

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТИ
ФИЛОЛОГИЯ ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ ФАКУЛЬТЕТИ
ҚАЗАҚ ТІЛ БІЛІМІ КАФЕДРАСЫ

Профессор Талғат Сайрамбаевтың 80 жылдығына арналған
**«ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ТІЛ ӨРКЕНИЕТ БӘСЕКЕСІНДЕ: ЗЕРТТЕУ
ПАРАДИГМАЛАРЫ ЖӘНЕ ОҚЫТУДЫҢ МОБИЛЬДІ
ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ»**

атты халықаралық ғылыми-әдістемелік онлайн-конференцияның
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ

Алматы, 28-29 сәуір 2017 жыл

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
международной научно-методической онлайн-конференции
**«СОВРЕМЕННЫЙ КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК В УСЛОВИЯХ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЦИВИЛИЗАЦИИ:
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЕ ПАРАДИГМЫ И МОБИЛЬНЫЕ
ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ»** посвященный 80-летию юбилею
профессора Талгата Сайрамбаева

Алматы, 28-29 апрель 2017 год

COLLECTION of MATERIALS
of International scientific-methodical online conference
**«MODERN KAZAKH LANGUAGE IN THE CONDITIONS
OF COMPETITIVENESS OF CIVILIZATION: RESEARCH
PARADIGMS AND MOBILE TECHNOLOGIES OF TEACHING»**
dedicated to the 80th anniversary of the Doctor of Philological Sciences,
Professor Talgat Sairambaev

Almaty, 28-29 April, 2017

ӘОЖ 811,512,122
КБЖ 81.2
Қ21

Шығарылымға Филология және әлем тілдері факультетінің
Ғылыми кеңесі шешімімен ұсынылған

Редакция алқасы:

Әбдіманұлы Әмірхан – филология және әлем тілдері факультетінің деканы, ф.ғ.д., профессор
Әміров Әбдібек Жетпісұлы – Қазақ тіл білімі кафедрасы менгерушісінің м.а., ф.ғ.к., доцент
Иманқұлова Салтанат Меркібайқызы – Қазақ тіл білімі кафедрасының доценті, ф.ғ.к.

Редакция алқасының мүшелері:

Иманалиева Ғазиза Қынуарбекқызы – Қазақ тіл білімі кафедрасының профессоры, ф.ғ.к.
Мамаева Мәкен Қасымбайқызы – Қазақ тіл білімі кафедрасының доценті, ф.ғ.к.
Аширова Анар Тишибайқызы – Қазақ тіл білімі кафедрасының доценті, ф.ғ.к.
Әнесова Үміт Ғарифоллақызы – Қазақ тіл білімі кафедрасы менгерушісінің ғылыми-
инновациялық жұмыс және халықаралық ынтымақтастық жөніндегі орынбасары, PhD
Ахмет Ақбөпе Нұрқадырқызы – «6M020500-Филология» мамандығының 1-курс магистранты

«Профессор Талғат Сайрамбаевтың 80 жылдығына арналған «Қазіргі қазақ тілі өркениет
бәсекесінде: зерттеу парадигмалары және оқытудың мобильді технологиялары» атты халықаралық
ғылыми-әдістемелік онлайн конференцияның материалдары (2017 жылдың 28-29 сәуірі). –
Алматы: Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2017. – 357 бет.

ISBN 978-601-04-003-6

ӘОЖ 811,512,122
КБЖ 81.2

ISBN 978-601-04-003-6

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2017

МАЗМҰНЫ

<i>Исанова А.</i> Ақжарқын жан еді.....	6
<i>Тасымов А.</i> Көрнекті ғалым Талғат Сайрамбаевтың туғанына – 80 жыл.....	7
<i>Смағұлова Г.Н.</i> Талғат Сайрамбайұлы – сөз тіркесінің білгір маманы	9
<i>Салқынбай А.Б.</i> Айқын қағида, нақты тілдік дерек (профессор Т. Сайрамбаевтың ғылыми зерттеулері қажында).....	12
<i>Ермекова Т.Н.</i> Синтаксистік жүйені тұтастыра зерттеуші тұлға.....	16
<i>Сағындықұлы Б.</i> Синтаксистің сардары – Сайрамбаев.....	18
<i>Ыбырайым Ә.О.</i> Ғалым-ұстаз туралы толғаныс.....	21
<i>Рамазанова Ш.Ә.</i> Ұлағатты ұстаз.....	23

I СЕКЦИЯ

ПРОФЕССОР ТАЛҒАТ САЙРАМБАЕВ ҒЫЛЫМИ МЕКТЕБІНІҢ ІЗДЕНІСТЕРІ

<i>Мамаева М.К.</i> Профессор Т.Сайрамбаевтың ғылыми мектебі: зерттеу бағыттары мен тың ізденістер.....	26
<i>Ақыжанова А.Т.</i> Жаңашыл ғалым.....	29
<i>Аширова А.Т.</i> Сөздердің тіркесу тәсілдері мен байланысу формалары.....	33
<i>Әлісжан С.</i> Ғылым тілін танудың кейбір қырлары.....	38
<i>Бәрібаева С.Б.</i> «Абай жолы» роман-эпопеясындағы есімді сөйлемдердің колдану аясы.....	43
<i>Елеуова А.С.</i> Профессор Т. Сайрамбаевтың зерттеулеріндегі грамматиканың кейбір теориялық мәселелері.....	50
<i>Елікбаев Б.</i> Ұстаз бен шәкірт.....	53
<i>Жылқыбай Г.Қ.</i> Синтаксиспен сырласқан Сайрамбаев.....	56
<i>Иманалиева Ф.Қ.</i> Профессор Т. Сайрамбаевтың шылаулардың коммуникативті қызметіне қатысты тұжырымдамалары.....	60
<i>Иманқұлова С.М.</i> Морфологияның зерттеу нысанына қатысты мәселелер.....	64
<i>Күзекова З.С.</i> Қазіргі қазақ тіліндегі баяндауыштың берілуі.....	67
<i>Қадырқұлов Қ.</i> Профессор Талғат Сайрамбайұлының зерделі зерттеулері.....	74
<i>Қияқова Р.Ж.</i> Көп функциялы «де» көмекші етістігі.....	77
<i>Оңалбаева К.Қ.</i> Есімді сөйлемдер, түрлері, жасалуы, семантикасы.....	80
<i>Сәдуақасұлы Ж.</i> Сөз тіркесін сөйлеткен сұңғыла ғалым.....	84
<i>Өмірбекова Р.Қ.</i> Есімше және оның басынқы сынарда жұмсалы ерекшеліктері.....	88
<i>Ayauzhan Tausogarova, Nassikhat Utemgaliyeva.</i> Lexical and semantic peculiarities of auto-and hetero-stereotypes in kazakhya newspaper.....	92
<i>Төлеу М.М.</i> Лексикалық категориялар жүйесіндегі каузальдылық мағынасының себеп етістіктері арқылы берілуін функционалдық синтаксис тұрғысынан қарастыру.....	96

II СЕКЦИЯ

ҚАЗАҚ ТІЛІН ЖАҢА ЗАМАН ҮРДІСІНЕ САЙ ЗЕРТТЕУ

<i>Абитжанова Ж.А. Ж.</i> Баласағұнның «Қутадғу билик» шығармасы тіліндегі метафораға негізделген фразеологизмдер.....	101
<i>Аманжолова А.А.</i> Мектеп сленгі бірліктерінің семантикасы.....	105
<i>Аметова С.О., Күркебаев К.Қ.</i> Тілдің метафоралық дамуы.....	108
<i>Аширова А.Т., Абдрахманова Ж.Ә.</i> Газет мақалалары тақырыптарының берілуі.....	112
<i>Әлкебаева Д.А.</i> Модальдылық семантикалық категориясы.....	115
<i>Әлімтаева Л.Т., Қабылбек А.</i> Сән өндірісі жарнама мәтіндерінің тілі және прагматикасы.....	119

<i>Ебелекбаева Ә.Қ.</i> Дайындықсыз сөйлеу тілінде интонацияның прагматикалық функциясы.....	124
<i>Ерназарова З.Ш.</i> Сөйлем семантикасы ұлттық таным моделінің құрылымын жинақтаушы бірлік ретінде.....	131
<i>Жолдасов Қ.Қ.</i> Ғалым Н.Т. Сауранбаевтың қазақ диалектілерін фонетикалық тұрғыдан жіктеуі.....	136
<i>Каримова Р.Х.</i> Компонентный анализ немецких астионимов и принципы их номинации.....	140
<i>Мамаева М.Қ.</i> Модаль сөздердің функционалды-грамматикалық ерекшеліктері.....	144
<i>Меджитова Э.Н.</i> Къырымтатар тили чель шивесинде сой-соплуқны бильдирген терминлер.....	148
<i>Момынова Б.Қ.</i> Дыбыс және дыбыс түрлері бейвербалды мәдени код ретінде: мағыналық ерекшеліктері.....	152
<i>Мұхамбетов Ж.И., Кенжебаева Г.А.</i> Қазақ тіліндегі киелі ұғымдар, олардың этнолингвистикалық сипаты.....	158
<i>Нұрмұхан Ә.С.</i> Күлкі түрлері: жағымды, жағымсыз күлкінің берілу жолдары.....	164
<i>Сарышова К.С.</i> Фразеологизмдердің синтаксистік ерекшелігі.....	166
<i>Сырлыбаева Г.Т.</i> Фразеологиялық антонимдердің контекстегі ерекшелігі.....	171
<i>Таңсықбаева Б.А.</i> Қарғыс мәнді сөздер.....	174
<i>Телғожаева Қ. С.</i> Таза сөзінің этимологиясы және мағыналық дамуы.....	180
<i>Үкібаева М.Р.</i> Ілік септігі және тәуелдік жалғауларының архаикалық формасы.....	184
<i>Хафизова З.Р.</i> История изучения религиозной лексики в русском языкознании.....	187
<i>Чалтикенова Л.А.</i> Морфологиялық нұсқалар мен синтаксистік нұсқалардың аралас келуі.....	192
<i>Шакирова З.А.</i> Особенности лексикографического описания имен собственных в англоязычных толковых словарях.....	196
<i>Шыныбекова А.К., Атаханова Н.</i> Қазіргі синтаксис терминдері және терминжасам мәселелері туралы.....	199

ІІІ СЕКЦИЯ

ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ МОБИЛЬДІ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

<i>Алмухаметова Г.С.</i> Студенттердің қатысымдық мәдениетін жетілдіру мәселелері.....	205
<i>Амирова М.Ж., Рахова К.М.</i> Тұлғаны ұлттық құндылықтар арқылы оқыту.....	208
<i>Барлубаева А. К.</i> Қазақ тілі сабақтарында оқушылардың шығармашылық ойлауы мен сөйлеуін дамытудың тиімді әдістері.....	211
<i>Дәрменқұлова Р.Н., Абдуллина З.А., Әміров Ә.Ж.</i> Үш тұғырлы тіл саясаты аясында қазақ тілі сабағында кәсіби бағдарлы мәтіндерді меңгерту жолдары.....	215
<i>Егізбаева Н.Ж., Бекішева Р.М.</i> Тілдік білім беруді жеке тұлғаға бағдарлаудың маңыздылығы.....	218
<i>Есім Т.</i> Түбірге сіңіскен өлі журналдардың есебінен жасалған сөз нұсқалары, оны оқытудың заманауи әдістері.....	222
<i>Әжиев Қ.Ө.</i> Техникалық жоғары оқу орны студенттеріне қазақ тілін оқыту үдерісіндегі жобалау технологиясының рөлі.....	226
<i>Жусанбаева С.Б.</i> Эксперсе-диктант жазуға үйретудің әдістері.....	230
<i>Жұмағұлова А.Ж.</i> Тілім менің – байлығым.....	233
<i>Қушербаева Г.П.</i> Қазақ тілін оқытуда жаңа оқыту технологияларын қолдану жолдары.....	236
<i>Күзекова З.С.</i> Ғылыми сөз: меңгерту амалдары.....	239
<i>Нұғыманова А.Қ.</i> Тіл үйрету сабақтарында ақпараттық технологияларды пайдалану.....	245
<i>Саратекова Қ.Қ.</i> Музыкалық колледждерде қазақ тілі пәнінің кіріктіріліп оқытылу ерекшеліктері.....	247

<i>Түсіпқалиева Р.Қ.</i> Студенттердің сөйлеу мәдениетін жетілдіру.....	251
---	-----

IV СЕКЦИЯ МӘДЕНИЕТТЕР ТОҒЫСЫНДАҒЫ ТІЛ МЕН ӘДЕБИЕТ

<i>Ақымбек С.Ш., Мүтәнұлы Е.</i> Прозадағы ақ өленнің тілдік сипаты (аудиторлық талдау)...	254
<i>Анесова У.Ғ., Нажикенова Г.Б.</i> Семиотика: таңба мен символдың ерекшелігі.....	259
<i>Әбдіманап М.А., Әбдіманұлы Ө.</i> «Қаһар» романындағы «мәңгілік ел» идеясы.....	260
<i>Абдуллина Г.Р., Биккузина Л.М.</i> Башкорт лексикаһында үзләштерелгән иктисади терминдар.....	268
<i>Асылова Р.О.</i> Антонимдік қолданыстардың А. Құнанбаев шығармаларындағы көрінісі...	271
<i>Ахмет А.Н.</i> Phonetic approach of children's intonation.....	276
<i>Ахметалиева Г.У., Тілеубаев С.Б.</i> «Аркалық батыр» жырының көркемдік ерекшелігі.....	277
<i>Аюпова Г.Ф., Абдуллина Г.Р.</i> Категория субъективной оценки в башкирском языке.....	281
<i>Болотова Е.В.</i> К вопросу о функциональном описании языковых единиц.....	283
<i>Еселбаева Д.Н.</i> Тілдік саясат және оның даму сипаты.....	285
<i>Жаңабекова М.А., Колесникова Т.П.</i> Оқу-тәрбие жұмысындағы шығармашылық белсенділік.....	291
<i>Жекеева К.О.</i> Шәкәрім аудармаларындағы ұлттық болмыс көріністері.....	295
<i>Жұмағұлова А.Ж.</i> Тілдік қатынас түрлері.....	299
<i>Сағынаева Г.Ә., Қайрат Қ.</i> Мәшһүр Жүсіп Көпеев дастандарындағы дін мәселесі.....	303
<i>Куртумеров Эмир-Усеин Эмир-Усеинович.</i> Юсуф Баласағұнийнинъ «Къутадгъу билік» эсеринде эдеп ве ахлякъ мевзусы.....	307
<i>Латыпова А.А., Абдуллина Г.Р.</i> Особенности использования разрядов местоимений в повести М. Карима «помплованье».....	312
<i>Матвеева Н.В.</i> Текст как единица анализа в исследовании процессов восприятия и понимания речи.....	314
<i>Меметова Э. Ш.</i> Интервью жанры ве кырымтатар тилинде онынь нутукъ характеристикалары.....	318
<i>Мұратбек Б.Қ.</i> Ғылыми дискурс және сөз мәдениеті.....	323
<i>Рамазанов Т.Б.</i> Диалог прагматикасының сипаты.....	328
<i>Сағынаева Г.Ә., Аужанова А.</i> Қазақ фольклорының жанрлық ерекшелігі.....	334
<i>Сайбекова Н.У.</i> А.Байтұрсынұлы төте жазуының сөйлеу тілін таңбалаудағы маңыздылығы.....	340
<i>Саттарова Р.В.</i> Манипуляция в политическом дискурсе.....	344
<i>Сансызбаев Ө.Т.</i> Сөз қателіктері мен оған ықпал етуші факторлар.....	346
<i>Тасболатқызы Б.</i> Тілдік тұлға, тілдік таным және мәтін.....	350
<i>Шәрібжанова Ғ.Ғ.</i> Тіл мәдениетінің өзекті мәселелері.....	352

ізденіс үстінде жүретін ғалым-ұстаздың артта қалдырған ғылыми еңбектері бүгінгі күнде қазақ тіл білімінің ерекше құндылықтарына айналған.

Өте сезімтал ұстаз шәкірттерінің ішкі ойын тез-ақ ұғынатын. Өзі жетекшілік жасамаған басқа профессорлардың аспиранттарына да қолынан келгенше көмегін аямайтын. Себебі, барлығының «илеп жатқан пұшпағының бір екенін сезінетін». Ол – қазақ тілі ғылымының дамуы.

«Ұстазыңды өз тұт» деген халық даналығының мағынасын Т.Сайрамбаевтың ұстазы М.Балақаевқа деген қарым-қатынасынан білдім. Профессор М.Балақаевтың қазақ тіл біліміне сіңірген еңбегін ғылыми тұрғыдан негіздеп, насихаттай жүріп, оған қатысты барлық дүниелерге ерекше құрметпен қарайтын. Соның бір айғағы – ұстазы М.Балақаевтың сая жайын сатып алып, ондағы әрбір тал мен қаланған кірпішке ұстазының қолы тигені туралы кейінгі шәкірттеріне айта жүруі, соларды ерекше ықыласпен күтіп қарауы. Профессор М.Балақаевтың тек еңбектеріне ғана емес, оның әрбір ісіне үлкен құрмет көрсетуі – адами қасиетінің жоғары екендігінің дәлелі.

Адам қызық та, қиын жаратылыс емес пе?! Бір жақының дүниеден өткенде ғана оның адами қасиеттері мен ерен еңбектерін бағалап, сараптай бастаймыз. Оның жақсылығын есімізге алып, тірісінде бір ауыз жағдайын сұрауға шамамыз келмегенде, бақилық болған кезде бір дүниелерді арнағандай боламыз. Мәңгі жылы төсегінде, мәңгі ұйқыға кеткен пендеге оның қандай пайдасы барын білмедім... Десек те, тіл ғылымдарына қызығушылығымды арттыра түскен, адами қасиеттермен үлгі бола білген ұстазым туралы бір ауыз естелік жазбауды шәкірттігіме сын болар деп ұғындым. Бұл құр мақтау немесе бос мақтаншақтық емес. Ұстазымның шынайы болмысы, барша шәкіртіне аян бет-бейнесі. Бір кездері күлімдей қарайтын профессор Талғат Сайрамбаевтың артында салықалы ұрпағы, шәкірттері мен ерен еңбегі қалды. Ер азамат үшін ол – басты жетістік, байлық.

Ұстазыммен қоштасу да, соңғы сапарға шығарып салып, топырақ салу сәті де маған бұйырмады... Өкінбеймін. Себебі ол кісі менің көз алдымда сол баяғы баз қалпы – ашық-жарқын, жайдарлы, еңбекқор, ғалым-ұстаз кейпінде қалмақ!

Қара күздің 2009 жылдың 20-қараша айында қазақ тіл ғылымының аса көрнекті өкілдерінің бірі, филология ғылымдарының докторы, профессор Т.Сайрамбаев дүниеден озды. Әйтсе де, профессор Т.Сайрамбаевтың қазақ тіл біліміне сіңірген ерен еңбегі ескерткішке, абыройы алтын күмбезге айналып, қашанда тіл қадірін білетін халқымен, шәкірттерімен бірге жасай берері сөзсіз.

Рамазанова Ш.Ө.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ доценті, ф.ғ.к.

Қазақстан Республикасы, Алматы,

shaigul69@mail.ru

ҰЛАҒАТТЫ ҰСТАЗ

Ұстаз – ұлағатты есім. "Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға" деп ұлы Абай ағамыз айтпақшы, ұстаздың шәкірт алдында да, ел-жұрт алдында да, қоғам алдында да орны, құрметі ерекше. Шәкірттерін білім нәрімен сусындатып, тәлім-тәрбие беріп, жақсы қасиеттерді бойына дарытып, өмірлік һәм кәсібилік жолда бағыт-бағдар сілтеуде ұстаздың еңбегі айрықша. Ұстаз десе шәкіртінің көз алдына қамқор жанның асыл бейнесі, үлгілі ісі, өнегелі сөзі, құлағына құйған ақылы, зердесіне тоқытқан білім-білігі, тәлімі мол тәрбиесі еске түсері анық. Жақсы ұстаздың алдын көрген шәкірт озады, ұстазы нашар тозады. Өйткені, ұрпақты ұстаз тәрбиелейді.

Университетіміздегі қара шаңырақтың бірі – филология және әлем тілдері факультетінде ұзақ жыл ұстаздық еткен, атақты ғалым, филология ғылымдарының докторы, профессор Талғат Сайрамбайұлы Сайрамбаевтың көзі тірі болса, бүгінде мерейлі сексен жасқа толу мерейтойын кенінен атап өтер едік. Өкінішке орай ардақты ағамыз

арамызда жоқ. Десе де ісі, сөзі жадымызда, көңілімізде, көкейімізде сайрап тұр. Ұмыту әсте мүмкін емес. Фәни жалғаннан бақиға көшкеніне сегіз жылдай уақыт өтсе де ұстазымыздың жарқын бейнесі әлі күнге көз алдымыздан бір сәтке де кеткен, өшкен жоқ. Қырық жылдан аса ұстаздық еткен ғалым мәнді де мазмұнды дәрістерімен шәкірттерінің есінде мәңгіге қалды.

Талғат Сайрамбайұлы саналы ғұмырында қаншама шәкіртті білім нәрімен сусындатып, саналарына сәуле құйып, білікті де білгір ізбасарлар тәрбиелеп шығарды. Қазақ тілінің құпия-сырына қанықтырып, ерінбей-жалықпай үйретіп, шәкірттерінің білікті маман болып шығуына үлкен ықпал етті. Тұлғалы ғылым қайраткерінің жетекшілігімен қырыққа жуық ғалым кандидаттық, ал кейбірі докторлық диссертация қорғады. Ұстаз қанаттандырып ұшырған шәкірттері қазір де Қазақстанның түкпір-түкпірінде еселі еңбек етіп, тіл ғылымының дамып, өркен жаюына өз үлестерін қосып жүр. Бұл да бір мақтаныш, көз қуаныш. Бұл да болса ғалымның ізбасарлар тәрбиелеудегі еңбегінің еш кетпегені, елеусіз қалмағаны.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетін ойдағыдай бітіргеннен кейін алғашқы ұстаздық еңбек жолымды аталмыш оқу орнының филология факультеті қазақ тілі кафедрасынан бастадым. Сол жылдары «Қазақ тілі» кафедрасын Т. Сайрамбайұлы басқаратын. Естіп-білуімше, осы кафедраның ашылуына ұйытқы болған да ғалым ағамыздың өзі болатын. Сол өзі негізін қалаған кафедраны он жылдай басқарып, оның жұмысын жолға қойып, жөнге келтіріп, жүйелеп кетті. Содан кейін қазақ филологиясы кафедрасын басқарды.

Сол кездегі ағаның өзіме жасаған жақсылығын, қамқорлығын айта кеткенді де жөн көріп отырмын. Жас маман ретінде кафедра табалдырығын алғаш имене аттағанымда Талғат Сайрамбайұлы жылы шырай танытып, ыстық ықыласпен қарсы алған еді. «Жақсының жақсылығын айт, нұры тасысын» дегендей, сол бір бірге қызмет істеген он жылдай уақыттың ішінде талай жақсылығын көрдім, қамқорлығын сезіндім. Білмегенімді үйретіп, біліктілігімді арттыруға септігін тигізіп қана қоймай, әкемдей қамқорлық жасағанын айтпай кетсем, аға рухының алдында өзімді кінәлі сезінер едім. Өркез кемшілігімді жасырып, жақсылығымды асырып отыратын. Сол жылдары асқар тауым – әкемнен айырылып, аялы алақанын аңсап жүргенде бауырына тартып, баласындай тәрбиелегенін қалайша ұмытайын?!

Маған алғашқы күннен бастап ақылын айтып, тәжірибелі ұстаздардың сабағына қатыстырып, әр сабақтан шыққан соң қағазға түртіп алған дүниелерімді, не үйренгенімді, өзіме қандай сабақ алғанымды тәптіштеп сұрап, үнемі бағыт-бағдар беріп отыратын. Басқа шәкірттері сияқты маған да университет қабырғасында жүргеннен кейін ғылыммен айналысу керек екенін айтып, «Зат есімдердің пысықтауыш қызметінде жұмсалуды» деген тақырыптағы зерттеу жұмысымды бекітіп берді. Аптасына бір рет кафедраға шақыртып, жұмыстың жазылу барысын қадағалап, жинаған мысалдарымды тексеріп, зерттеу мақала жазуға жетелейтін. Жинақтап жазып әкелген дүниелерімді сүзгіден өткізіп, шикілеу жерлерімді түзетіп отыратын. Ағамыз «жассындар, көбірек оқып-ізденіндер» деп жиі айтатын. Сонымен бірге ғылыми жұмысты жазарда лабораториялық мысалдарың көбірек болса, соғұрлым зерттеу нәтижелі болады деп отыратын. Кафедраға келген кезде “қорапты толтырдың ба” деп қалжыңдаушы еді.

Кафедра ұжымында негізінен нәзік жандылар қызмет істейтіндіктен, ағайдың қырық қызы атанып кеттік. Ағай маған ғана емес, сол кафедраның қырық қызына да қамқоршы бола білді, кейіннен апаймен де танысып, тіл табыстық.

Талғат Сайрамбайұлының бойындағы ерекше қасиеті ақкөңілдігі, әділеттілігі, шәкірттеріне талап қоя білетіндігі әрі қатаң тәртіп пен жауапкершіліктің болғанын қалайтындығы еді. Ішкі мәдениеті жоғары болғандықтан артық-ауыз сөзді суканы сүймейтін, әр нәрсені өз орнымен істейтін. Мінезі ашық, қашан көрсеніз де көңілді жүретін. Кафедрада өткізілетін қызықты кештерде өзі онтүстік өңірден болғаннан кейін бе, әйтеуір бізбен бірге Шәмшінің әндерін қосыла шырқайтын. Әсіресе, «Арыс жағасында» әнін қатты ұнатушы еді, соны көбірек айттыратын.

Зерделі ғалым қазақ тіл біліміне қатысты көптеген зерттеулер жүргізді, ғылыми мақалалары мен зерттеу еңбектері, көлемді монографиялары үнемі жарияланып, баспа бетін көріп жататын. Үлкен жүректі ұстаз ғылыми жұмыспен қалай шұғылдану керектігін де құр сөзбен айтып қана қоймай, тиянақты ісімен де дәлелдеп, үнемі үлгі-өнеге көрсетіп жүретін. 1967 жылы «Қазіргі қазақ тіліндегі сын есім мен сан есімнің етістікпен тіркесі» атты кандидаттық, 1984 жылы «Қазіргі қазақ тіліндегі күрделі сөз тіркестерінің құрамдық-семантикалық типтері» атты докторлық диссертация қорғады. Қазақ тілінің синтаксисі бойынша ірі зерттеу жұмыстарымен айналысты. Оның қазақ тілінің синтаксисі мәселелеріне қатысты жиырмаға жуық монографиялық зерттеуі және екі жүзден астам ғылыми мақалалары жарық көрді. Көріп отырғанымыздай, ғалым зерттеулерінің негізгі нысанасы – сөз тіркесі мәселелері. Атап айтар болсақ, «Күрделі сөз тіркестерінің кейбір мәселелері», «Қазіргі қазақ тіліндегі күрделі сөз тіркестері», «Сөз тіркесі мен жай сөйлем синтаксисі», «Сөйлемнің тұрлаулы мүшелері», «Синтаксис туралы ойлар», «Синтаксистің кейбір мәселелері», «Жақ категориясының функционалдық көрінісі» атты зерттеу еңбектері – тіл ғылымы саласында үлкен сұранысқа ие, студенттер, магистрлер, ғалымдардың іздеп жүріп оқитын, көңіл көкжиектерін кеңейтетін, таным-түсініктерін арттыратын құнды дүниелер. Өкінішке орай, «Қазақ тіл білімінің мәселелері» атты ғылыми жинағы ғалым қайтыс болғаннан кейін жарық көрді. Жинақта қазақ тіл білімі синтаксисіндегі сөз тіркесінің қалыптасу кезеңдері, даму тарихы және тілдік қолданыстағы өзіндік ерекшеліктері жан-жақты сөз болады. Ғалым қазіргі қазақ тіліндегі күрделі сөз тіркестері туралы әртүрлі көзқарастарға шолу жасай отырып, оның себеп-салдарын ашып түсіндіреді. Тіл мамандарының сөз тіркестерін түсіндіруде сөз тіркесі мен тіркес сөздерді шатастыратынын, әрі олардың бір-бірінен айырмасы бар екенін жете көрсетіп отырған. Сондай-ақ, сөз тіркесі ойдың кішкене бір бөлшегі бола отырып, толық мағыналы екі, немесе одан да көп сөздерден құралатынын, әрі оның әрбір мүшесі белгілі бір сөйлем мүшесі қызметінде жұмсалатынын, ал тіркес сөздерде ондай қасиет болмайтынын нақты мысалдармен дәлелдеп берген.

Көрнекті ғалым осынау мерейлі мерейтойы кезінде қасқайып төрімізде отырса, қандай жарасымды болар еді. Амал қанша, тағдыр оған бұл бақытты бұйыртпады. Десе де, көзі кетсе де есімі көңілден ешқашан өшпейтін ғалымның өнегелі өмірі мен ғылыми еңбектері туралы жүрекжарды сөзімізді айтып, жарқын бейнесін сағынышпен еске алып отырғанымыздың өзі де дәтке қуат, көңілге көп медет. Ағайымыздан алған тәлім-тәрбиенің жұрнақтайын болса да, өз шәкірттеріміздің бойына сіңіре алсақ, ұстаз алдындағы қарызымыз бен парызымызды өтегендей күй кешер едік.

Талғат Сайрамбайұлының ғалымдығын, ұстаздығын, тұлға ретіндегі қалыптасу жолын, адами бейнесін бір мақалада толықтай айтып түгесе алмасымыз анық. Ғалымның өмірі мен ғылыми еңбектері жөнінде әлі талай жақсы сөздер айтылып, толымды зерттеулер жазылары сөзсіз.

Жатқан жеріңіз жайлы, топырағыңыз торқа, жаныңыз жаннатта болсын! Рухыңыз пейіштің төрінде шалқысын!